

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-03-01

Ärendenummer AVO-2025-00171

Handläggare

Sofia Gunnarson

E-post:

sofia.gunnarson@aldrevardomsorg.goteborg.se

Svar på remiss från Socialdepartementet - Betänkandet Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Förslag till beslut

1. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden tillstyrker delvis SOU 2024:78 *Ett språkrav för språkutveckling* med hänvisning till tjänsteutlåtandet.
2. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden har fått möjlighet att yttra sig om SOU 2024:78 *Ett språkrav för språkutveckling*. Äldre samt vård- och omsorgsnämndens yttrande ska vara Socialdepartementet tillhanda senast 4 april 2025.

SOU 2024:78 syftar i stora drag till äldreomsorgens ansvar att arbeta språkutvecklande, och arbeta för att all omsorgsnära personal ska ha språkkunskaper motsvarande B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk (GERS-skalan).

Äldre- och vård- och omsorgsförvaltningen bedömer att utredningen måste ta hänsyn till att stärka grundförutsättningarna för verksamheterna för att uppnå långsiktiga resultat. Det handlar om hållbara scheman, tid för kompetensutveckling, nära ledarskap och stöd för språkutveckling. För att medarbetare ska kunna utveckla sina språkkunskaper krävs tid för reflektion och feedback, och stödmaterial behöver tas fram eftersom enhetschefer ofta saknar pedagogisk kompetens.

Utredningen bör klargöra hur långt äldreomsorgens ansvar för språklig kompetens sträcker sig och vad som är rimligt att förvänta sig. Ytterligare yrkesroller kan behövas för att stödja språkutvecklingen.

Förvaltningen bedömer att B2-nivån på GERS-skalan är komplex och att chefer måste ha rätt kompetens för att kunna följa upp språkutvecklingen. En kurs på 100 poäng kan inte lösa utbildningsbrister om inte hela utbildningen är språkutvecklande. Förvaltningen anser att skolväsendet inte kan överföra ansvaret för språkutveckling till äldreomsorgen utan att detta leder till ökade kostnader. Förvaltningen stödjer statsbidraget för språkutveckling, men efterlyser klargöranden om hur det ska användas och om det kan inkludera validering av språkkunskaper. Det finns osäkerhet kring ansvarsfördelning och hur uppföljningen ska ske, vilket kan göra det svårt för kommunerna att vara redo till januari 2026. Slutligen undrar förvaltningen varför kommunal hälso- och sjukvård och

funktionshinder inte ingår i utredningen, och efterfrågar förtydliganden om hur lagstiftningen ska tillämpas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

De förväntade ekonomiska konsekvenserna av lagförslagen kan på kort sikt hanteras med ett kommande statsbidrag. Statsbidraget *svenskalyftet* beräknas uppgå till 944 miljoner som fördelas på sju år till alla kommuner. Statsbidraget ska stimulera arbetsgivaren till ökade språkhöjande insatser för enskilda medarbetare likväl som att verksamheterna ska arbeta språkutvecklande.

På lång sikt behöver förvaltningen ta i beaktande hur det språkutvecklande arbetet ska fortgå när statsbidraget inte längre finns att erhållas. Att arbeta språkutvecklande och att arbeta för att alla medarbetare i omsorgsnära verksamhet ska ha en nivå av lägst B2 enligt GERS-skalan i svenska kommer att ställa höga krav på arbetsgivaren.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

För arbetsgivaren och medarbetare kommer lagstiftningen påverka språkutvecklingen och behovet att tillsätta fler utbildningsinsatser. För enskilda omsorgstagare och hyresgäster förväntas lagförslaget på sikt ge en förbättrad kommunikation, förstärkt patientsäkerhet och ökad kvalitet.

På lång sikt bör lagförslaget stärka medarbetares språkkunskaper eftersom verksamheterna inom äldreomsorgen behöver arbeta språkutvecklande. För den enskilda medarbetaren är det positivt att få ökade kompetenser i svenska då det är kunskaper som kan bidra till ytterligare integrering i samhället. Att äldreomsorgen arbetar för språkutvecklande arbetsplatser bedöms som positivt för integrationen eftersom förvaltningen medverkar till att utveckla medarbetares språkliga förmåga.

Samverkan

Information ges i förvaltningsövergripande samverkansgrupp (FSG) den 19 mars 2025.

Bilagor

1. Ett språkkrav för språkutveckling. SOU 2024:78
2. Remittering av betänkandet Ett språkkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Beslutet skickas till

Socialdepartementet

Ärendet

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden har fått möjlighet att yttra sig till Socialdepartementet angående SOU 2024:78 *Ett språkrav för språkutveckling*.

Nämndens remissvar ska komma Socialdepartementet tillhanda senast 4 april 2025.

Beskrivning av ärendet

I det avsnittet beskrivs de delarna av utredningen som förvaltningen vill lämna synpunkter på.

SOU:ns syfte uppges vara att komma till rätta med språkproblemen i äldreomsorgen och därför föreslår utredningen ett antal åtgärder som ska bidra till en förbättrad språknivå i äldreomsorgen:

Utredningen föreslår bland annat att det införs:

- ett språkrav i socialtjänstlagen. Kravet innebär att arbetsgivarna ska arbeta för att personalen har en kunskapsnivå i svenska som är relevant för de omsorgsinsatser som de genomför i äldreomsorgen
- ett statsbidrag – svenskalyftet – som bland annat ska stimulera arbetsgivarna till att utveckla språkutvecklande arbetsplatser samt ge den personal som behöver det möjlighet att studera svenska på arbetstid

Språkravet och att arbeta för en språkutvecklande arbetsplats formuleras med ett tillägg i socialtjänstlagen, SoL och med en skrivelse i socialtjänstförordningen. Se nedan föreslaget lagförslag 1.1 och 1.2.

1.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (2001:453) ska införas en ny paragraf, 3 kap. 3 e §, av följande lydelse. Föreslagen lydelse **3 kap. 3 e § Socialnämnden och enskild verksamhet som utför en kommuns uppgifter ska arbeta för att den personal som genomför insatser i socialtjänstens omsorg om äldre personer har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för insatsernas genomförande.**

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.2 Förslag till förordning om ändring i socialtjänstförordningen (2001:937) Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstförordningen (2001:937) dels att rubriken till 2 kap. ska lyda "Bestämmelser om riksnormen och insatser för äldre", dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 4 §, av följande lydelse. Föreslagen lydelse **2 kap. 4 § Med relevant nivå av kunskaper i svenska språket i 3 kap. 3 e § socialtjänstlagen (2001:453) avses B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk.**

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

Utredningen förslår i tillägget i socialtjänstlagen (2001:453) kap 3. 3e § "Socialnämnden och enskild verksamhet som utför en kommuns uppgifter ska arbeta för att den personal som genomför insatser i socialtjänstens omsorg om äldre har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för insatsernas genomförande". Skrivelsen bedömer äldre samt vård och omsorgsförvaltningen som otydlig. Förvaltningen bedömer att utredningen behöver förtydliga hur lagstiftningen "arbeta för" ska tillämpas och benämna vilka aktiviteter, utbildningar och nyckeltal som ska följas upp av relevant myndighet.

Utredningen beskriver i sammanfattningen att;

Vissa medarbetare i äldreomsorgen har otillräcklig utbildning i svenska, det vill säga, de har inte en utbildningsnivå motsvarande svenska som andraspråk (sva) på gymnasial nivå (eller närmare bestämt kursen sva 1). Utredningen bedömer att dessa medarbetare behöver återuppta eller slutföra sina studier i komvux i svenska som andraspråk (sfi) eller sva (på grundläggande eller gymnasial nivå) (SOU, 2024:78 s.27).

För medarbetare som inte slutfört studier på Komvux kan arbetsgivaren uppmuntra och motivera till studier, men den reella språkkompetensen kan bli oviss trots studier.

Språkrav för arbete inom äldreomsorgen

Utredningen har föreslagit B2 enligt GERS-skalan som en lämplig språknivå för äldreomsorgens medarbetare. För äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen rör språknivån omsorgsnära medarbetare. Nivån B2 likställs med en grad av självständig språkanvändning.

Inget språkrav vid anställning

Utredningen föreslår att inte införa ett språkrav för anställning med hänsyn till kompetensförsörjningen. Enligt förslaget kan förvaltningen fortsätta anställa medarbetare oberoende av språkkunskaper för att sedan arbeta språkutvecklande.

Särskild språkkurs på 100 poäng

Utredningen föreslår att en särskild svenskakurs ska tas fram för att tillse behovet av utbildning i svenska språket för de medarbetare som redan har betyg i sva1 eller motsvarande men saknar den reella kompetensen. Det innebär att en 100 poängskurs ska tas fram för att tillgodose bristande kunskaper i svenska inom ramarna för vuxenutbildning.

Bedömning och uppföljning av språkutvecklande arbete

Utredningen beskriver att det språkutvecklande arbetet, bedömning och uppföljning ska göras av verksamheten. Utredningen föreslår att enhetschefer ska ha större ansvar i att arbeta språkutvecklande än tidigare.

Statsbidraget Svenskalyftet

En annan aspekt som framkommer i utredningsunderlaget är att det är vissa insatser som kan finansieras med statsbidraget *Svenskalyftet*, exempelvis språkombudsutbildningar för medarbetare och chefer. I dagsläget arbetar förvaltningen med att utbilda språkombud och att utbilda chefer i en språkutvecklande arbetsplats enligt Vård- och omsorgscolleges koncept. Utredningen pekar på att språkombud är en del av att arbeta språkutvecklande på arbetsplatserna.

Tidsplan

I remissbetänkandet föreslås att ny lagstiftning ska gälla från den 1 januari 2026.

Remissbetänkandet ger förslag på att en myndighet ska få i uppdrag att ta fram stödmaterial och att ge en andra myndighet i uppdrag att följa upp kommunernas arbete.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att utredningen behöver ta hänsyn till behovet att stärka verksamheternas grundförutsättningar för att nå långsiktig effekt. De grundförutsättningar som behöver finnas är hållbara scheman, tid för kompetensutveckling, enhetschefer nära ledarskap och att arbetsgivaren ges förutsättningarna för att driva det språkutvecklande arbetet. Om tid ges för reflektion, feedback och metodstöd kan medarbetare utveckla sina kunskaper i svenska i sitt dagliga arbete. Det är därför viktigt att stödmaterial för detta tas fram för verksamheterna då enhetschefer många gånger saknar den pedagogiska kompetensen.

Utredningen behöver avgränsa hur långt äldreomsorgens bedömningar av språklig kompetens sträcker sig och vad som är rimligt för äldreomsorgen att göra.

Äldreomsorgens stärkta framtida pedagogiska och språkliga kompetens och organisation beror på vilka krav som ställs av utredningen. Det bedöms som svårt för verksamheterna att ha hunnit organisera för detta till den 1 januari 2026 eftersom det är en större omställning utifrån nuläget när det gäller organisation och kompetens.

Utredningen beskriver att äldreomsorgens arbetsplatser behöver arbeta aktivt med språkutveckling. Det kan därför behövas andra yrkesroller i äldreomsorgen som kan stötta verksamheterna att göra denna omställning.

Förvaltningen bedömer att förståelsen av språknivån B2 enligt GERS-skalan är komplext och blir ett nytt kompetensområde för äldreomsorgen. Om medarbetare ska följas upp av närmaste chef gällande språkutveckling behöver chefen ha tillräcklig kompetens och förutsättningar för att göra det. Förvaltningen bedömer det även som otydligt till hur ytterligare en 100 poängs kurs ska kunna lösa det som resterande del av utbildningen inte har klarat av. Förvaltningen bedömer att alla kurser behöver vara språkutvecklande, i detta fall åsyftas att de 1500 poängen inom undersköterskeutbildningen och 800 poäng inom vårdbiträdesutbildningen. Bedömningen är att en enskild 100 poängskurs inte kan avhjälpa redan strukturella utmaningar om inte hela utbildningen är språkutvecklande.

Förvaltningen bedömer att förslaget innebär en förflyttning av ansvar för utbildningsinsatser från skolväsendet till äldreomsorgen. En förutsättning för att kunna arbeta med kompetensutveckling och generera god kvalitet är att utbildningsväsendet lever upp till sitt grunduppdrag. Äldreomsorgen kan inte lösa språkutmaningen genom att enbart ålägga arbetsgivaren att arbeta med språkutvecklande insatser. Förändringen riskerar därför att öka tillsättning och kostnader för icke-omsorgsnära personal för äldreomsorgen.

Utredningens slutsats som verksamheterna känner igen sig i är att det inte sällan finns ett gap mellan förväntade språkkunskaper efter genomgången utbildning inom så väl svenska för invandrare (SFI), svenska grund samt Svenska 1 i vuxenutbildningen. Betyg inom nämnda kurser motsvarar inte alltid reell kompetens. Det är av största vikt att inte överföra bristande resultat av SFI undervisning och språkkunskaper som ska uppnås inom ramen för det officiella skolväsendet till äldreomsorgen. Utredningens konstaterade brister inom SFI, vuxen- och gymnasieutbildning behöver åtgärdas. Betyg behöver motsvara de kunskapskrav som beskrivs. Gapet mellan beskrivna kunskapskrav gäller så väl kunskaper i svenska samt yrkeskurserna.

Förvaltningen bedömer att det i dagsläget är svårt att motivera medarbetare som behöver språkhöjande insatser men som av olika anledningar inte vill eller har insikt i att den har behov av ytterligare utbildning. Förvaltningen bedömer att detta perspektiv behöver beaktas i utredningen.

Förvaltningen ställer sig positivt till statsbidraget *svenskalyftet* och att få möjlighet att erhålla stimulansmedel för att arbeta språkutvecklande. Förvaltningen har dock synpunkter på hur stimulansmedlet ska användas och vilka utbildningsinsatser som kan förväntas finansieras med statsbidraget. Förvaltningen efterfrågar förtydliganden om statsbidraget kan användas för validering och kartläggning av svenska kunskaper utförda av den kommunala vuxenutbildningen för att genomföra ändamålsenliga insatser.

Det råder en otydlighet i vilka myndigheter som kommer att få uppdraget samt hur stödmaterial och uppföljningen kommer att gå till. Förvaltningen ser en risk att kommunerna inte kommer stå redo den 1 januari 2026.

Avslutningsvis ställer sig förvaltningen frågande till varför utredningen inte omfattar kommunal hälso- och sjukvård samt funktionshinder. Förvaltningen bedömer att utredningen behöver förtydliga hur lagstiftningen "arbeta för" ska tillämpas och benämna vilka aktiviteter, utbildningar och nyckeltal som ska följas upp av relevant myndighet.

Simon Cederholm

Avdelningschef

Babbs Edberg

Förvaltningsdirektör

Linda Andersson

Avdelningschef